ŽVALGOMIEJI TYRINĖJIMAI VILNIUJE, PILIES G. 22 / LITERATŲ G. 4

Kęstutis KATALYNAS

2003 m. Vilniuje, tuščioje erdvėje prie pastato Pilies g. 22 R galo, šalia Literatų g., buvo tyrinėjamos dvi žvalgomosios perkasos; bendras jų plotas – 27 m^2. Anksčiau šiame Vilniaus senamiesčio rajone tebuvo iškastas vienas žvalgomasis šurfas; aptiktas XIX a. supiltas statybinio laužo sluoksnis su atsitiktiniais ankstesniais radiniais, tarp jų XVI a. Niurnberge gamintu biloniniu skaičiavimo žetonu (žr. Katalynas K. Žvalgomieji archeologiniai tyrimai ir archeologinė priežiūra Vilniuje, Literatų g. 4. Ataskaita. *LIIR*, f. 1, b. 2112). Turimi istoriniai duomenys apie šios valdos raidą vėlyvi (XVIII a. pabaiga–XIX a. ir vėliau).

Tyrinėjant tikėtasi aptikti šalia dabartinės Literatų gatvės buvusio ankstyviausio užstatymo liekanas, taip pat nustatyti kultūrinio sluoksnio būklę bei datavimą. Drauge bandyta išspręsti grynai mokslinę problemą, susijusią su XIV a. pirmojoje pusėje Vilniuje įsikūrusios stačiatikių kolonijos, istoriniuose šaltiniuose vadinamos „rusų miestu“ arba „rusų galu“, raida. Ligšiolinių kasinėjimų metu patikimai nustatyta, kad šios kolonijos ankstyviausia dalis buvo dabartinės Latako g. aplinkoje. Taip pat buvo žinoma, kad XIV a. pabaigoje „rusų miestas“ plėtėsi į P, o Š ir ŠV nuo Latako g. iki 2003 m. beveik nekasinėta, todėl nenustatyta nei minėtos kolonijos Š riba, nei ankstyviausia dabartinės Literatų g. aplinkos apgyvendinimo data.

Tyrinėjimų metu aptiktas 2,6–2,7 m storio, labai apardytas XIX–XX a. kultūrinis sluoksnis. Greta Literatų g. buvusios perkasos 1 P dalyje atidengti nesuardyti XVI–XVII a. datuotino kultūrinio sluoksnio horizontai. Aptikta pavienių atsitiktinių XV a. datuotinos buitinės keramikos šukių. Po šiais horizontais, virš įžemio, buvo 0,2–0,25 m storio pilkos smėlingos žemės sluoksnis be radinių. Pagal stratigrafiją jis datuotinas XV a. Ankstesnių radinių neaptikta. Taip pat atidengti mūrinio (?) pastato, datuotino XVI a., pamatų likučiai.

Atokiau nuo Literatų g. buvusioje perkasoje 2 kultūrinis sluoksnis beveik iki įžemio, pasiekto 2,7 m gylyje, suardytas XIX a. pabaigoje, kasant didžiulę duobę statybinėms (remonto?) šiukšlėms. Virš įžemio buvo apie 0,1 m storio pilkos smėlingos žemės sluoksnio be radinių likučių. Perkasos Š pusėje atidengta didelės ūkinės duobės su gausia XVI a. buitine keramika ir gyvulių kaulais dalis. Duobės dydžio ir gylio nepavyko nustatyti. Ją preparuojant, keletą kartų nugriuvo perkasos sienos, todėl tyrimus teko nutraukti. Planuojama netrukus statyti namo Pilies g. 22 tąsą, todėl prieš šiuos darbus numatoma visiškai ištirti visą sklypą.

SURVEY EXPLORATIONS IN VILNIUS, PILIES STREET 22 / LITERATŲ STREET 4

In 2003 in Vilnius, eastwards from the building in Pilies street 22, two test trenches were explored where the 2.6–2.7 m thick disturbed cultural layer dated to the period from the 15th century, and the foundation of a brick building dated to the 16th century were detected. A big household pit with a lot of household pottery and animal bones dated to the 16th century was uncovered and partially investigated.